

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของปัญหา

ภาษาไทยเป็นภาษาคำโดด¹ คำพื้นฐานส่วนใหญ่จะเป็นคำพยางค์เดียว เช่น พ่อ แม่ กิน ยืน แดง ดำ ฯลฯ แต่เมื่อดูคำภาษาไทยกลาง ปัจจุบันจะพบคำหลายพยางค์เป็นจำนวนมากอยู่ในภาษา คำหลายพยางค์เหล่านี้เป็นคำที่เพิ่งเกิดขึ้นใหม่ อาจเกิดจากการยืมหรือการเปลี่ยนแปลงในภาษาเอง พระยาอนูมานรธาชน (2531:10) กล่าวว่า

โดยเหตุที่ภาษาไทยเดิมเป็นคำโดดพยางค์เดียว ถ้าคำใดมีมากกว่าพยางค์หนึ่ง ขึ้นไปหรือเป็นคำมีพยัญชนะหน้าคำเป็นตัวควบตัวซ้อน คำนั้นมักไม่ใช่เป็นคำไทยมาแต่เดิม แต่เป็นคำได้มาจากตระกูลภาษาอื่น ยกเว้นคำที่เดิมเป็นคำสองคำเอามาต่อกันเป็นคำควบ เช่น ตาวัว สาวไก่ สายเอว หมากขาม เมื่อพูดเน้นแต่คำหลัง ส่วนคำหน้าซึ่งไม่เป็นเสียงเน้นเสียงก็กร่อนหายไป(phonetic decay) กลายเป็นเสียงสั้น คือ ตะวัน สะไก่ สะเอว...

การยืมและการที่ภาษาเปลี่ยนแปลงไป ทำให้ภาษาไทยซึ่งเคยเป็นภาษามีคำพยางค์เดียวเกิดมีคำศัพท์หลายพยางค์ใช้ในภาษาเป็นจำนวนมากขึ้น ในบรรดาคำหลายพยางค์นี้มีคำหลายพยางค์อยู่กลุ่มหนึ่งที่มีลักษณะเป็นคำสองพยางค์ที่ขึ้นต้นด้วย กระ- และกะ- เช่น กระजू กระจอก กระบุง กระดัง กระดูก กระแส กระอบ ฯลฯ คำที่ขึ้นต้นด้วย กระ- และกะ- นี้ มีจำนวนมากจนกระทั่งราชบัณฑิตยสถานสามารถรวบรวมพิมพ์เป็นหนังสือ

---

1 ภาษาคำโดด คือภาษาที่มีคำส่วนใหญ่เป็นคำพยางค์เดียวและเป็นคำสำเร็จรูปหรือหน่วยคำที่สามารถนำมาเรียงเข้าประโยคได้โดยไม่ต้องมีการเปลี่ยนแปลงรูปคำ

ชื่อ "การใช้ "กระ" และ "กะ" พร้อมทั้งความหมาย จากพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525" ขึ้นได้

จากการที่คำสองพยางค์ที่ขึ้นต้นด้วย กระ- และ กะ- (ซึ่งต่อไปนี้ผู้วิจัยจะขอเรียกว่า คำ <กระ-,กะ->) มีเป็นจำนวนมากในภาษาและสันนิษฐานได้ว่าเป็นคำที่น่าจะเกิดขึ้นใหม่เนื่องจากเป็นคำที่มีจำนวนพยางค์มากกว่าหนึ่งพยางค์ ทำให้ผู้วิจัยเริ่มสนใจและอยากศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่าคำ <กระ-,กะ-> นี้เกิดขึ้นได้อย่างไร และเมื่อเริ่มค้นหาข้อมูลก็พบว่ายังไม่มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับคำ<กระ-,กะ-> โดยตรง ส่วนมากจะศึกษาคำ<กระ-,กะ-> นี้โดยจัดไว้เป็นส่วนหนึ่งในเรื่องการแผลงคำและการยืมคำ ผู้ที่ศึกษามี อาทิ บรรจบ พันธุมธา (2526,2530) กาญจนา นาคสกุล (2501) ทองสีบ สุภะมาร์ค (2522) พระยาอุปทิศศิลปสาร (2532) สุนันท์ อัญชลีบุญกุล (2520) เสาวรัตน์ ดาราวงษ์ (2520) กำชัย ทองหล่อ (2525) เบนเนดิกท์ (Benedict 1942, 1966) เกดเนีย (Gedney 1989) การศึกษาของนักภาษาศาสตร์ข้างต้น มีทั้งที่สอดคล้องกันและแตกต่างกัน ความเห็นของนักภาษาศาสตร์ที่ศึกษาเกี่ยวกับคำ<กระ-,กะ-> นั้น อาจจะสรุปในขั้นต้นได้ว่าคำ<กระ-,กะ-> นั้นมีที่มาจากหลายทางอาจแบ่งได้เป็น 2 แบบ คือ

1. ไม่ใช่เป็นคำร่วมเชื้อสาย แต่เป็นคำที่เพิ่งเกิดขึ้นใหม่จาก

ก. การยืมคำจากภาษาอื่น เช่น ยืม กระทบ จากภาษาบาลี ยืม กระทบ จากภาษาเขมร ฯลฯ

ข. เกิดการเปลี่ยนแปลงในภาษาซึ่งมีที่มาจาก

1) มีการเติม <กระ-,กะ-> ลงไปหน้าคำพยางค์เดียวที่มีอยู่เดิม เช่น กระ+ ดูก > กระดูก กระ + บี > กระบี กระ + เจาะ > กระเจาะ

2) มีการเติมเสียง /ka-/ ลงไปท้ายคำที่ลงท้ายด้วยแม่กก เช่น ลูก ผัก ฯลฯ ทำให้เกิดพยางค์ (กะ) เพิ่มขึ้น ในคำ ลูกดุม เป็น ลูกกะดุม [lûuk kadum] ผักโถม เป็น ผักกะโถม [phàk kachōom]

3) มีการแผลงคำจากภาษาเขมรและภาษาบาลี-สันสกฤต โดยการเปลี่ยนพยัญชนะต้นของคำที่ไม่ได้ขึ้นต้นด้วย <กระ-,กะ-> ให้กลายเป็นคำที่ขึ้นต้นด้วย <กระ-,กะ-> เช่น ขยาย > กระขยาย ตระพัง > กระพัง กมด > กระมด กมูท > กระมูท

ค. เป็นคำที่ยังไม่ทราบที่มา

2. เป็นคำที่อาจเป็นคำร่วมเชื้อสายตามสมมติฐานเรื่อง Austro-Thai ของ เบเนดิกต์

ที่ผ่านมาถึงแม้จะมีผู้ศึกษาเรื่องคำ <กระ-,กะ-> ไว้บ้างแล้ว แต่เท่าที่ทราบยังไม่มี งานวิจัยเรื่องคำ <กระ-,กะ-> ที่เป็นการศึกษาทางภาษาศาสตร์โดยตรง มีที่กล่าวถึงบ้างก็ เป็นเพียงเรื่องแทรกอยู่ในเรื่องการสร้างคำใหม่ การยืมคำภาษาต่างประเทศหรือการเปลี่ยนแปลงในภาษาไทยเท่านั้น และเป็นการเขียนโดยใช้ความรู้สึกและความรู้ของเจ้าของภาษา ไม่ใช่การวิจัยทางภาษาศาสตร์ที่ทำอย่างเป็นระบบและถูกต้องตามวิธีการวิจัย และการ ศึกษาของนักภาษาศาสตร์คนก่อนๆ บางครั้งก็มีข้อแตกต่างกัน เช่น บรรจบ พันธุเมธา (2526:10) กล่าวว่า "กระเจด" คล้ายกับคำภาษาเขมร (กญฺเจต) /กัญเจ็ด/ แต่สมปอง (2509:563) กล่าวว่า "กระเจด" มาจากคำเดิม ผักเจด แล้วมีการเติม /ka-/ ลงท้าย พยางค์ที่สะกดด้วยแม่ กก ทำให้กลายเป็น ผักกะเจด ต่อมาต้องการเรียกแต่ชื่อตัดคำผัก ออก พยางค์ กะ- จึงติดกับคำเจด เป็นคำ กระเจด แล้วจึงเป็น กระเจดในที่สุด

ด้วยเหตุที่ยังไม่มีผู้ศึกษาเรื่อง คำ <กระ-,กะ-> โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยทาง ภาษาศาสตร์มาก่อน ประกอบกับ คำ <กระ-,กะ-> บางคำที่นักภาษาศาสตร์เคยกล่าวถึงไว้ ก็แสดงสาเหตุการเกิดแตกต่างกัน ยิ่งไปกว่านั้น คำ <กระ-,กะ-> นั้นก็มีวิธีใช้ที่แปลกคือ บางคำใช้ได้ทั้งเป็น กระ- และ กะ- บางคำใช้เป็น กระ-ได้อย่างเดียว หรือบางคำใช้ เป็น กะ-เท่านั้น ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาเรื่องคำ <กระ-,กะ-> อย่างมีระบบ โดยใช้ระเบียบ วิธีวิจัยทางภาษาศาสตร์เป็นเครื่องมือในการศึกษา

อนึ่งในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาคำ <กระ-,กะ-> ตามแบบที่ 1 (คือคำที่ไม่ได้มีมาแต่เดิม) ก่อน เนื่องจากข้อมูลภาษาที่มีผู้ศึกษาไว้ก่อนนั้นเป็นข้อมูลที่ใช้ศึกษาตาม แบบที่ 1 เป็นส่วนใหญ่ ข้อมูลภาษาสำหรับศึกษาตามแบบที่ 2 เพื่อพิสูจน์ว่าคำร่วมเชื้อ สายมีคำ <กระ-,กะ-> ด้วยนั้น จะต้องใช้ข้อมูลจากภาษาตระกูลไทถิ่นอื่นๆ และภาษาจาก ตระกูลอื่นๆอีกเป็นจำนวนมาก ซึ่งข้อมูลสำหรับการศึกษาแบบนี้ จากข้อมูลที่ผู้วิจัยศึกษา พบว่ามีผู้ศึกษาไว้น้อยอาจไม่เพียงพอกับการวิจัย ประกอบกับผู้วิจัยมีเวลาจำกัด ผู้วิจัย จึงจะศึกษาคำ <กระ-,กะ-> ในภาษาไทยกลาง ว่า คำ <กระ-,กะ-> ไม่ใช่คำร่วมเชื้อสาย แต่เป็นคำที่เกิดขึ้นใหม่ในภาษาไทยกลางเอง โดยมีที่มาจากสาเหตุหลายสาเหตุก่อน

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาที่มาและสาเหตุการเกิดคำ <กระ-,กะ-> ในภาษาไทย
2. ศึกษาวิวัฒนาการของคำ <กระ-,กะ->

1.3 สมมติฐานในการวิจัย

คำ<กระ-,กะ-> ในภาษาไทยเป็นคำที่เพิ่งเกิดขึ้นใหม่ โดยมีที่มาจากหลายสาเหตุ คือ เกิดจากการยืม เกิดจากการเปลี่ยนแปลงในภาษา และเกิดจากการสร้างคำขึ้นใหม่

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาเรื่องการยืมคำสองพยางค์ในภาษาตระกูลไท และตระกูลมอญ-เขมร
2. เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาเรื่องการสร้างคำใหม่ในภาษาไทย ทำให้เห็นวิวัฒนาการของภาษาไทย

1.5 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาคำ<กระ-,กะ-> จะศึกษา โดยมีขอบเขตดังนี้ คือ

1. จะศึกษาที่มาของคำโดยใช้ข้อมูลจากภาษาตระกูลไทอื่นๆ และข้อมูลจากภาษาอื่นๆ ที่ไม่ใช่ภาษาตระกูลไทที่มีรายการคำศัพท์ หรือมีการทำพจนานุกรมไว้แล้ว ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จะศึกษาจากข้อมูลที่มีผู้ศึกษาไว้ก่อน ภาษาตระกูลไทที่มีการศึกษาไว้แล้วได้แก่ ภาษาไทยถิ่นเหนือ ภาษาไทยถิ่นอีสาน ภาษาไทยถิ่นใต้ ลื้อ ชาน ไทดำ ไทขาว เลปิง

ลุงมิ่ง ลุงโจว เต๋อเป่า โย้ย ไซ้ แสก วูมิ่ง ไป้อ้าย เต๋อหง ฟ่าแก่ จ้วง ไทอาหม ไท่ นุง ลาว พวน แสก ผู้ไทย

ภาษาอื่นที่ไม่ใช่ภาษาตระกูลไท ได้แก่ ภาษามอญ เขมร ญี่ฮุก (ชาวบน) ละว้า กูย มลายู บาลี-สันสกฤต

2. จะศึกษาวิวัฒนาการโดยศึกษาจากเอกสารตัวเขียนที่มีการบันทึกไว้ตั้งแต่สมัย สุโขทัย-ปัจจุบัน (พ.ศ.1762-พ.ศ.2525) โดยใช้ข้อมูลที่เป็นเอกสารโดยตรงในสมัยที่ยัง ไม่มีพจนานุกรม และใช้ข้อมูลจากพจนานุกรมในสมัยที่มีพจนานุกรมแล้ว (ดูรายชื่อเอกสาร ในตอนเอกสารที่ใช้ในการวิจัย)

3. เนื่องจากผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากภาษาต่างๆ ที่นักภาษาศาสตร์คนอื่นเก็บข้อมูล ไว้ นักภาษาศาสตร์แต่ละคนจะใช้วิธีแสดงข้อมูลแตกต่างกัน บางครั้งข้อมูลจะเป็นคำที่ แทนด้วยสัทอักษร แต่บางครั้งก็จะเป็นตัวอักษรไทย (Transliteration) เช่น คำกระจ๊อน เชียงใหม่ว่า /cɔn¹/, อาหม ว่า /จ๋อน/, ไทดำ (ฟิปปิงเจอร์) ว่า /chɔn/, ไทเนอ (เกดนีย์) ว่า /cɔn²/, ซาน ว่า /sawn³⁰/ ในตอนสุดท้าย เมื่อผู้วิจัยแสดงข้อมูล จึงมีหลายแบบตามที่ นักภาษาศาสตร์แต่ละคนแสดงไว้ ประกอบกับคำ <กระ-, กะ-> นี้มีอยู่เพียงจำนวนหนึ่งเท่านั้น ในรายการคำศัพท์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลภาษาถิ่นไท¹ แม้ผู้วิจัยจะพยายามรวบรวมจาก

1. คำ <กระ-, กะ-> จำนวน 15 คำข้างล่างนี้ปรากฏในรายการคำศัพท์พื้นฐาน จำนวน 1,387 คำ ที่บราวน์ (Brown, 1985) ใช้เพื่อเก็บข้อมูลคำศัพท์ภาษาตระกูลไท คือ คำ กระจอก กระจาบ กระดัง กระดุก กระเด็น กระต่าย กระโจน กระเทียม กระทึบ กระบอก กระเบื่อง กระป่อง กระเป่า กะทิ กะปิ คำที่บราวน์ว่าน่าจะมีในคำไทดั้งเดิมคือ คำ กระดัง กระดุก กระต่าย กะทิ ส่วนที่พบในรายการคำของเกดนีย์ (Gedney, n.d.) มีเพียง 3 คำเท่านั้น คือ คำ กระดุก กระทึบ กระดัง

คำเหล่านี้นำมาใช้เป็นข้อมูลเพื่อการศึกษาได้ และในเวลาเดียวกันก็ต้องใช้ภาษา ไทหลายๆภาษาเพื่อมาช่วยในการศึกษา ถึงคำศัพท์จะมีอยู่เพียงจำนวนหนึ่ง แต่ผู้วิจัยก็ เชื่อว่าจะสามารถทำให้เห็นที่มาและวิวัฒนาการของคำ <กระ-, กะ-> ได้

ภาษาต่างๆให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ แต่ก็อาจจะยังไม่ครบถ้วน ผลของการวิเคราะห์จึงต้องขึ้นอยู่กับข้อมูลที่น่ามาศึกษาด้วย ถ้าข้อมูลมากขึ้นหรือเปลี่ยนไปผลของการวิเคราะห์อาจเปลี่ยนแปลงได้

1.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.6.1 ราชบัณฑิตยสถานได้จัดพิมพ์หนังสือชื่อ "การใช้ "กระ" และ "กะ" พร้อมทั้งความหมายจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525" หนังสือเล่มนี้ได้รวบรวมคำที่ขึ้นต้นด้วย กระ-และ กะ- ทั้งหมดในภาษาไทยไว้ ในคำนำราชบัณฑิตยสถานได้กล่าวถึงเหตุผลที่จัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้ขึ้นว่า เนื่องจากมีคำจำนวนมากที่มีปัญหาในการเขียน โดยเฉพาะคำหน้า ตั้งแต่อักษร ก ถึง อ เพราะบางคำก็ประวิสรรชนีย์ บางคำก็ไม่ประวิสรรชนีย์ ซึ่งเป็นเรื่องยากแก่การที่จะจดจำได้หมดว่าคำใดบ้างประวิสรรชนีย์ คำใดบ้างไม่ต้องประวิสรรชนีย์ คำใดบ้างไม่มีตัวกล้ำ คำใดบ้างที่มี ร กล้ำ และคำใดบ้างที่มี ล กล้ำ ราชบัณฑิตยสถานกล่าวว่าคำแบบนี้มีจำนวนมาก ในครั้งนี้จึงจัดพิมพ์เฉพาะคำที่บางคำมี "กะ"นำ บางคำมี "กระ" นำ หรือบางทีใช้ได้ทั้ง 2 แบบก่อน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2532:คำนำ) หนังสือเล่มนี้จึงเป็นหนังสือเล่มแรกที่รวบรวมคำทั้งหมดที่ขึ้นต้นด้วย "กระ" และ "กะ" ไว้ในรูปของพจนานุกรม ที่บอกรายละเอียดเรื่อง ที่มาของคำ (เช่น มาจากคำภาษาเขมร คำภาษาบาลี) บอกรายละเอียดของคำ (เช่น คำกริยา คำนาม) บอกลักษณะของคำที่ใช้เฉพาะแห่ง(เช่น ใช้ในบทร้อยกรอง ในภาษาถิ่น) และบอกแหล่งอ้างอิง (เช่นจากมหาชาติ คำหลวง จากกฎหมายตราสามดวง) พร้อมทั้งอธิบายความหมายของคำ"กระ"และ"กะ"นั้น

1.6.2 บรรจบ พันธุเมธา (2530:121-129) กล่าวว่าในภาษาไทยกลางได้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางภาษาทำให้คำซึ่งแต่เดิมเป็นคำเต็มๆที่ต้นคำกลายเป็นเพียงพยางค์ ซึ่งมี กะ ตะ มะ ปะ ณะ พะ เป็นต้น ในส่วนของคำ <กระ-,กะ-> ซึ่งเป็นอุปสรรคเทียม¹

1. บรรจบ พันธุเมธา เรียกว่า อุปสรรคเทียม เนื่องจากมันอยู่ในตำแหน่งหน้าคำคล้ายอุปสรรคในภาษาบาลี-สันสกฤตและเขมร แต่เนื่องจากไม่มีหน้าที่ทางไวยากรณ์มีเพื่อช่วยในการออกเสียงเท่านั้น จึงเรียกว่าอุปสรรคเทียม

ที่เกิดขึ้นเพื่อเหตุผลทางเสียง มีที่มา คือ

1. คำ กะ เกิดจากการแบ่งคำผิด ซึ่งเกิดกับชื่อนก ชื่อผัก ชื่อสิ่งที่มีลักษณะนามที่มีคำลูก นำหน้า ได้แก่

ชื่อนก มี กะจิบ กะจอก กะจาบ จากคำ นกจิบ นกจอก นกจาบ

ชื่อผัก มี กะโถม

ชื่อสิ่งที่มีคำลูกนำหน้า มี กะดุม จาก ลูกดุม

บรรจบ พันธุมเมธา ให้ความเห็นว่าที่เกิดการแบ่งคำผิด อาจเกิดขึ้นเพราะคำใดมี ก ลงท้ายเป็นตัวสะกด เรานิยมออกเสียง กะ เพิ่มขึ้นอีกพยางค์ เช่น หกหลัม เป็น หกกะหลัม ตกใจ เป็น ตกกะใจ คำนกจิบ นกจอก จึงออกเสียงเป็นนกกะจิบ นกกะจอกไปด้วย ต่อมาเมื่อต้องการเรียกแต่ชื่อ ไม่มีคำ นก ลูก หรือผัก คำ กะ จึงติดมาด้วย และบางคำ เช่น ลูกดุม ใช้ได้ทั้งลูกดุม ลูกกะดุม หรือกะดุม และปัจจุบันคำ กะ ได้กลายเป็น กระ

2. คำ กะ (หรือ กระ) เกิดจากเทียบแนวเทียบผิด คำว่า กะบุง กะดุก กะดั่ง ในภาษาไทยกลางนั้นภาษาไทถิ่นอื่นยังเป็นคำโดด บุง ดูก ดั่ง อยู่ แต่ในภาษาไทยกลางเป็นคำสองพยางค์ ที่ภาษาไทยกลางเติม "กระ" ลงไปหน้าคำนั้นคงเป็นเพราะเห็นคำอื่นๆ เช่น กะเชอ กะดิ่ง มี กะ- นำหน้าอยู่ จึงเทียบแบบแล้วเติม กะ-ลงไปที่หน้าคำ

นอกจากคำ <กระ-,กะ-> จะเป็นคำเกิดใหม่ในภาษาไทยเองแล้ว ยังมีคำ <กระ-,กะ-> ส่วนหนึ่งที่เป็นคำยืมภาษาเขมร บรรจบ พันธุมเมธา (2526:9-16) ได้หาที่มาของชื่อภาษาต่างๆ ที่ปรากฏในภาษาไทยและพบว่าภาษาไทยได้ยืมชื่อต้นไม้ ผัก ปลา และสัตว์ต่างๆ จากภาษาเขมร ชื่อต่างๆ เหล่านี้มีจำนวนมากที่ขึ้นต้นด้วย "กระ" เช่น กระเบา <กรเบา, กระเงา <กรเงา, กระชาย < ขุชาย, กระบก < จบก, กระจูด < จจูด และบรรจบ พันธุมเมธา กล่าวว่าคำไทยที่พยางค์แรกเป็น "กระ" นั้น มาจากคำเขมรที่มีพยางค์ลักษณะต่างๆ กัน

1.6.3 กาญจนา นาคสกุล (2501:1-3) กล่าวว่าชนชาวไทยได้อพยพลงมาอยู่ร่วมกับชนชาติมอญ-เขมร จาม ชาว มลายู เป็นเวลานานแล้ว โดยเฉพาะชาวเขมร มอญ มลายุนั้นอยู่ร่วมกันมาอย่างน้อย 700-800 ปี ชนชาติไทยได้รับเอาวัฒนธรรม เช่น ภาษา ศิลป วิทยาการ ประเพณีการปกครอง ขนบธรรมเนียมจากชนชาติเหล่านี้ด้วย โดย

เฉพาะภาษามอญ ภาษาเขมร รวมทั้งภาษาบาลี-สันสกฤตซึ่งชนในแถบนี้ใช้และศึกษาอยู่ ได้หลงไหลเข้ามาในภาษาไทย คำภาษาไทยเดิมที่ไม่มีเสียงควบกล้ำมากนักก็มีเสียงควบกล้ำตามภาษาที่รู้จักใหม่ คำมากพยางค์ซึ่งเป็นภาษาต่างประเทศก็มีใช้อยู่ในภาษาไทยมากขึ้น คำต่างประเทศเหล่านี้ เมื่อตกมาเป็นคำไทยแล้วส่วนมากได้ดัดแปลงรูปและเสียงไปตามอักษรวิธีและระบบเสียงในภาษาไทยเพื่อสะดวกแก่การใช้ นานเข้าก็กลายเป็นคำไทยโดยสมบูรณ์ที่ใช้กันอยู่ตามปกติ จึงอาจทำให้เข้าใจผิดว่าคำนั้นเป็นคำในภาษาไทยมาแต่เดิมก็ได้ กาญจนานาคสกุล กล่าวว่าไทยได้ยืมคำภาษาเขมรและวิธีแผลงคำในภาษาเข้ามาด้วย จากคำที่กาญจนานาคสกุล ศึกษาพบว่า มี คำ <กระ-,กะ-> จำนวนหนึ่งเป็นคำที่ไทยยืมมาจากเขมร เช่น กระชิ่ง กระแอก และมีคำ <กระ-> บางคำที่ไทยและเขมรใช้พ้องกันอยู่ แต่กาญจนานาคสกุล จัดให้เป็นคำที่ยังไม่ทราบว่าเป็นคำไทยเดิมหรือคำเขมรเดิม เนื่องจากรูปของคำเหล่านั้นอาจเป็นรูปของภาษาไทยหรือเขมรก็ได้ คำที่ยังไม่อาจตัดสินได้ว่าเป็นคำไทยหรือคำเขมร ประกอบด้วยคำ กระแจะ กระทง กระทะ กระทาย กะทิกะเซอ กระเทย กระเบื่อง กระเรียน กระสา คำทั้ง 10 คำนี้นักภาษาศาสตร์ท่านอื่นๆ มักจัดให้เป็นคำเขมร (ดูรายละเอียดในคำยืมภาษาเขมร)

1.6.4 สุนันท์ อัญชลินุกูล (2520) ศึกษาเรื่องการสร้างคำในมหานิติคำหลวง ได้กล่าวถึงการสร้างคำ 4 แบบ คือ การสร้างคำแผลง การสร้างคำซ้ำ การสร้างคำซ้อน และการสร้างคำราชาศัพท์ วิธีสร้างคำที่เกี่ยวข้องกับคำ <กระ-,กะ-> คือการสร้างคำแผลงและการสร้างคำซ้ำ การสร้างคำแผลงในมหานิติคำหลวง สุนันท์ อัญชลินุกูล กล่าวว่าไทยได้อิทธิพลจากภาษาเขมร ทำให้มีการเติมหน่วยหน้าศัพท์บ้าง หน่วยกลางศัพท์บ้าง ลงไปหน้าคำเดิม หน่วยหน้าศัพท์ที่เติมลงไปหน้าคำเดิมเช่น /ก-/ /กระ-/ /กรร-/ /กัล-/ /กำ-/ ตัวอย่างเช่น ก+ทำ > กทำ กระ+เข้า > กระเข้า ฯลฯ ในการสร้างคำซ้ำนั้น มีคำซ้ำชนิดหนึ่งเรียกว่าคำซ้ำชนิดอัฟภาส ซึ่งเป็นคำซ้ำที่เกิดจากการซ้ำหรือซ้อนอักษรลงหน้าศัพท์อักษรที่ใช้ซ้อนหรือซ้ำเป็นอักษรตัวเดียวกับพยัญชนะของคำตั้ง คำซ้ำชนิดนี้จึงปรากฏแต่เสียงพยัญชนะต้นซ้ำกับพยัญชนะต้นของคำตั้ง ส่วนความหมายของคำซ้ำไม่ต่างไปจากความหมายของคำเดิม คำซ้ำชนิดอัฟภาสพบมากในการประพันธ์และในมหานิติคำหลวงก็พบคำซ้ำในลักษณะนี้อยู่มาก เช่น กร้าว > กกร้าว, เกรอก > กเกรอก, แขน > ขแขน,

คร้าน > คคร้าน

จากการศึกษาของสุนันท์ อัญชลีสินกุล เห็นได้ว่า มีคำที่ขึ้นต้นด้วย <กระ-,กะ-, ก-> ที่เป็นคำที่ถูกสร้างขึ้นใหม่โดยเติม กระ กะ ก ลงไปหน้าคำ และการสร้างคำใหม่ เพื่อใช้ในคำประพันธ์ก็มีมาตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนต้นแล้ว

การศึกษาเรื่องคำ <กระ-,กะ-> อย่างละเอียดเพียงเรื่องเดียวยังไม่มีผู้ศึกษาไว้ คำ <กระ-,กะ-> มักจะถูกกล่าวถึงภายใต้หัวข้อเรื่องการแผลงคำและการเติมคำ อาทิเช่น

1. พระยาอุปกิตศิลปสาร (2531:29-33) กล่าวว่าในภาษาไทยมีวิธีแผลงอักษรที่ไทยยืมเอาหลักเกณฑ์มาจากภาษาเขมร บาลี-สันสกฤต และประภฤตอีกทีหนึ่ง การแผลงอักษรอาจแผลงได้ทั้งสระ พยัญชนะและวรรณยุกต์ ในการแผลงพยัญชนะนั้นแผลง ข เป็น กระ ได้ เช่น ขจาย เป็น กระจาย

2. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (2525:15) อธิบายว่า "กระ" เป็นพยางค์หน้าของคำซึ่ง

(1) เดิมเป็น ก กำ กุ ข ต ส เช่น กทำ-กระทำ กำแพง-กระแพง กุฎี-กระฎี ขจัด-กระจัด ตวัด-กระหวัด สะท้อน-กระท้อน

(2) โบราณใช้แทน ตระ เช่น ตระกูล-กระกูล ตระลาการ-กระลาการ

(3) เติมหน้าคำโดยไม่มีความหมายก็มี เช่น ชุ่ม-กระชุ่ม โดด-กระโดด พุ่ม-กระพุ่ม ยาก-กระยาก สิ้นรู้-กระสินรู้ เติมให้มีความหมายเน้นหนักขึ้นก็มี เช่น ทำ-กระทำ

(4) ย้ำหน้าคำอันขึ้นต้นด้วย ก ในบทกลอน คือ กระกรืด กระกรุ่น กระเกริ่น กระเกรียม กระเกรียว กระกรี้ว กระเกริก

(5) นอกนี้เป็น กระ มาแต่เดิม เช่น กระทรวง กระบือ

3. กำชัย ทองหล่อ (2525:161) กล่าวว่ามีกรเติมคำในภาษาไทยที่คล้ายกับวิธีอุปมาในภาษาบาลี คือ การเติมข้างหน้าคำโดยใช้พยางค์ที่ออกเสียง อะ และใช้พยัญชนะต้นตัวเดียวกันกับพยัญชนะต้นตัวหน้าของคำเดิมบ้าง ใช้พยัญชนะต่างกันบ้าง เช่น ก่อง > กะก่อง, ยั่ว > ยะยั่ว, กร้าว > กระกร้าว คำลักษณะนี้มักใช้ในคำประพันธ์ สร้างขึ้นเพื่อให้คำมีเสียงไพเราะสละสลวย และเพื่อเพิ่มพยางค์ของคำให้มากพอที่จะบรรจลงไปในบทกลอนต่างๆ ตามที่ต้องการ การแผลงคำก็จะเป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะทำให้เปลี่ยนแปลงรูป หรือ

เสียงให้ผิดเพี้ยนไปจากเดิมเพื่อให้ไพเราะนุ่มนวลน่าฟังยิ่งขึ้น ในภาษาไทยจึงมีการแผลงคำ ขยาย เป็น กระจ่าย, สะพาน เป็น ตะพาน, ตั้ว เป็น จั้ว ด้วย

4. ผู้วิจัย ได้ศึกษาเรื่องคำ <กระ-,กะ-> ในภาษาไทยกลางพบว่า การเกิดคำ <กระ-,กะ-> นอกจากเกิดจากการยืมคำภาษาอื่นแล้ว ภาษาไทยได้สร้างคำใหม่ขึ้นโดยเติม กระ-ลงไปหน้าคำ แล้วทำให้เกิดคำใหม่ ซึ่งเปลี่ยนชนิดและความหมายของคำ จัดเป็นการแปลงคำ (Derivation) ด้วย ตัวอย่างเช่น

เจาะ ก. ทำให้เป็นช่องเป็นรู

กระเจาะ ว. มีผลเป็นที่ลูกตา เรียกว่า ตากระเจาะ

บี ก. ทำให้แตกออก หรือหลุดออกเป็นชิ้นด้วยนิ้ว เช่น บีขนมปัง

กระบี น. แ่ง แผ่น หรือชิ้นที่บี หรือแยกออกจากส่วนใหญ่

จิบ ก. ลิ้ม ดื่มทีละนิด

กระจิบ น. ถ้วยขนาดเล็กที่สุดสำหรับจิบ

ดังนั้นคำ <กระ-,กะ-> ไม่ใช่อุปสรรคเทียมที่เติมเข้าไปเพื่อประโยชน์ในการออกเสียงเท่านั้น แต่มีหน้าที่ทางไวยากรณ์ด้วย และผู้วิจัยพบว่ามีคำ <กระ-,กะ-> อีกจำนวนมากที่ยังไม่ทราบที่มา

นอกจากนักภาษาศาสตร์ไทยแล้วยังมีนักภาษาศาสตร์ต่างชาติที่กล่าวถึงคำ <กระ,กะ> ไว้ มีอาทิเช่น

1. เกดเนีย (Gedney,1989:142) กล่าวว่า อุปสรรค กะ- มีใช้อยู่มากในภาษาไทยและภาษาที่อยู่ใกล้ไทย มีน้อยลงในภาษาลาวและยิ่งน้อยลงไปอีกในภาษาไทดำ ไทขาว จนไม่พบเลยในภาษาที่พูดในบริเวณที่อยู่ห่างไกลออกไป เกดเนียเชื่อว่า อุปสรรค กะ- นี้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ และที่พบอุปสรรคนี้มากในภาษาไทยและภาษาลาวก็เพราะ เขตประเทศไทย ลาว นี้เป็นเขตที่มีภาษาหลายตระกูลภาษาใช้ร่วมกันอยู่¹ (Converging area)

---

1. แอนติลลา(Antilla,1969:172) กล่าวว่าในเขตที่เรียกว่า Convergence (Sprachbund) ภาษาซึ่งต่างตระกูลกัน แต่มาอยู่ในพื้นที่เดียวกัน อาจมีการแลกเปลี่ยนลักษณะต่างๆ ของภาษา จนทำให้ภาษาที่ต่างตระกูลกันนั้นเปลี่ยนแปลงมาคล้ายคลึงกันทั้ง

และมีปัจจัยที่ช่วยสนับสนุน คือ

1. มีการยืมคำบาลีและเขมรจำนวนมาก คำเหล่านี้มีโครงสร้างภายในคำเป็นแบบพยางค์ไม่เน้น กะ- นำหน้าพยางค์เน้น (พยางค์ ปะ ตะ สะ ก็มีลักษณะเช่นเดียวกันด้วย)

2. เกิดการเปลี่ยนแปลงในคำที่พยางค์หน้าลงท้ายด้วยแม่กก เช่น คำ ลูกนก ได้เกิดพยางค์ กะ ซึ่งเป็นพยางค์ไม่เน้นขึ้นตรงกลางคำ เกิดเป็นคำใหม่ ลูกกะคูนกกะจอก ในขณะที่ภาษาไทยถิ่นอื่นๆ ยังใช้เป็นคำโดด ว่า คูน จอก อยู่

3. เกิดการลงเสียงหนักเบาแบบ ๐/(ไม่เน้น-เน้น) และ /๐/ (เน้น-ไม่เน้น-เน้น) ขึ้นเป็นจำนวนมากและเป็นแบบการลงน้ำหนักที่กลายเป็นที่นิยมกัน

2. เบเนดิกต์ (Benedict อ้างใน Edmondson and Solnit, 1988:6) ได้เสนอสมมติฐานเรื่อง ออสโตร-ไท (Austro-Thai) ขึ้น โดยกล่าวว่า ภาษากะได (Kadai) ออสโตรเนเซียน (Austronesian) แม้ว-เย้า (Miao-Yao (Hmongic-Mienic)) และญี่ปุ่นเป็นภาษาที่มีความสัมพันธ์ทางเชื้อสายกันและอยู่ภายใต้ตระกูลภาษาที่ เบเนดิกต์เรียกว่า ออสโตร-ไท เบเนดิกต์ (Benedict, 1942) กล่าวว่าทั้งไทย¹ และกะไดได้ลดพยางค์ในคำสองพยางค์ลงกลายเป็นคำพยางค์เดียว แล้วได้พัฒนาระบบเสียงวรรณยุกต์ขึ้นและเลิกใช้ระบบการเติมส่วนเติมคำ (Affixes) ลงในคำไป หลังจากที่เบเนดิกต์เสนอ

ทางด้านเสียง ระบบเสียง และทางด้านไวยากรณ์ได้ นักภาษาศาสตร์หลายคนที่ศึกษาภาษาบริเวณเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็จัดให้บริเวณเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นเขต Convergence ด้วย เพราะในเขตนี้ก็มีภาษาหลายตระกูลเช่น ทิเบต-พม่า มอญ-เขมร แม้ว-เย้า ไท-กะได ออสโตรเนเซียน พูดอยู่ด้วยกัน

1. Thai ของ เบเนดิกต์ หมายถึง ภาษาตระกูลไท (ซึ่งนักภาษาศาสตร์คนอื่นๆ มักใช้ว่า Tai) ไม่ได้หมายความถึง ไทยในประเทศไทยหรือไทยกลาง ที่นักภาษาศาสตร์มักใช้ว่า Siamese เท่านั้น

ทฤษฎีออสโตร-ไทแล้ว ก็มีการศึกษาภาษาชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆ ที่เรียกว่า กลุ่มกะได อาทิเช่น ภาษาละกัว (Laqua) ละติ (Lati) เกอเลา (Gelao) และกลุ่มที่เป็นตัวเชื่อมระหว่างไทกับกะได เช่นฮไล (Hlai) เบ (Be) มุลัม (Mulam) เมานาน (Maonan) มัค (Mak) กำ (Kam) และ สุย (Sui) ฯลฯ ภาษาเหล่านี้เป็นภาษาที่มีความสัมพันธ์กับภาษาไทดั้งเดิม (Proto Tai) ก่อนที่ภาษาไทยจะแยกออกมา การศึกษาภาษาเหล่านี้เป็นประโยชน์มากกับการศึกษาภาษาไทดั้งเดิม เนื่องจากเชื่อว่าลักษณะต่างๆที่เป็นลักษณะดั้งเดิมร่วมกัน (features of the common proto language) จะยังถูกรักษาไว้ในภาษาเหล่านี้ (Edmonson and Solnit,1988:1)

เบนเนดิกท์ กล่าวว่า ภาษาในกลุ่มกะได เช่น Laqua ยังมีร่องรอยของอุปสรรค (Prefix) อยู่ เบนเนดิกท์ว่าในภาษาไทยก็พบคำที่มีอุปสรรค กะ- (ka) อยู่จำนวนมาก เช่น คำที่หมายถึงส่วนต่างๆของร่างกาย เช่น กะดูก กะดอ กะเพาะ คำเรียกชื่อสัตว์เช่น กะต่าย กะจอก กะแต ถึงแม้จะยังไม่สามารถโยงความสำคัญของอุปสรรค กะ- นี้ กับอุปสรรคในภาษาอินโดนีเซียได้ แต่มีคำศัพท์คำหนึ่งในภาษาไทยและภาษาอินโดนีเซียที่เทียบเสียงกันได้ คือ คำไทยกลาง ka-duk `กระดูก' กับคำอินโดนีเซีย \*ta(n)duk `เขาสัตว์' โดยเบนเนดิกท์ ว่าในภาษาอินโดนีเซีย ka~ta ใช้แปรกันได้ เช่น ในคำ ka-bong~ta-bong `mussel' เป็นต้น

สำหรับปัญหาว่า ภาษาไทดั้งเดิมเป็นคำสองพยางค์หรือไม่นั้น เอดมันสันและโซลนิต (Edmondson and Solnit, 1988:16) กล่าวถึงการศึกษาภาษาไทดั้งเดิมของลีว่า ลีได้สืบสร้างเสียงพยัญชนะต้นและสระของภาษาไทยไว้เป็นจำนวนมาก¹ ซึ่งต่อมาโฮดริกูร์ (Haudricourt) ได้วิจารณ์การสืบสร้างของลีว่า มีสระและพยัญชนะต้นควบกล้ำมากเกินไป

---

1. ลี (Li,1977) ได้สืบสร้างเสียงพยัญชนะและสระของภาษาไทดั้งเดิมไว้ว่ามีพยัญชนะต้นเดี่ยว 39 เสียง พยัญชนะต้นควบกล้ำ 32 เสียง สระเดี่ยว 9 เสียง สระผสมสองส่วน 42 เสียง และสระผสมสามส่วน 7 เสียง ซึ่งจะเห็นได้ว่าพยัญชนะต้นและสระที่สืบสร้างไว้นั้นมีจำนวนมาก

ทั้งนี้เพราะสีไม่ยอมสืบสร้างให้คำไทดั้งเดิมเป็นคำที่มีมากกว่าหนึ่งพยางค์ เพื่อเป็นทางออกช่วยตอบปัญหาเรื่องที่มีเสียงปฏิภาคหลายชุด สื่อธิบายว่าเพราะมีการแปรของพยัญชนะต้นในภาษาไทยไทดั้งเดิม อย่างไรก็ตามเมื่อมีข้อมูลจากภาษากลุ่ม ก่า-สูย (Kam-Sui) และภาษากลุ่มอื่นๆ ในตระกูลไท-กะได มาสนับสนุนมากขึ้นนักภาษาศาสตร์บางคนจึงคิดว่าไม่น่าจำกัดให้ภาษาไทยไทดั้งเดิมเป็นคำพยางค์เดียว เนื่องจากในภาษากลุ่มก่า-สูย ที่เสตรกเกอร์ เอดมันสันและยัง¹(Strecker, Edmondson and Yang) ศึกษาไว้ นั้นมีชุดเสียงพยัญชนะและสระปฏิภาคหลายชุดมาก ถ้าสืบสร้างให้คำในภาษาไทยไทดั้งเดิมเป็นคำสองพยางค์ก็จะช่วยแก้ปัญหาในเรื่องนี้ได้

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่มาและวิวัฒนาการของคำ <กระ-, กะ-> นั้น พบว่ามีความเห็นของนักภาษาศาสตร์ที่แตกต่างกันเป็น 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 ศึกษาคำ <กระ-, กะ-> แล้วพบว่า เป็นคำที่เพิ่งเกิดขึ้นใหม่ในภาษาไทยโดยมีที่มาจากหลายสาเหตุด้วยกันคือ มาจากการยืม มาจากการเปลี่ยนแปลงในภาษาไทยเอง และมาจากการสร้างคำขึ้นใหม่เพื่อใช้ในคำประพันธ์

กลุ่มที่ 2 ศึกษาคำในภาษากลุ่มไท-กะไดแล้ว พบว่า อาจจะมีคำสองพยางค์ในภาษาไทยไทดั้งเดิมก็ได้

ดังนั้นคำสองพยางค์ที่ขึ้นต้นด้วย <กระ-, กะ-> อาจเป็นคำร่วมเชื้อสายก็ได้ อย่างไรก็ตามในการศึกษาคำนี้ ผู้วิจัยจำเป็นต้องศึกษาคำ <กระ-, กะ-> ตามกลุ่มที่ 1 (คือคำที่ไม่ได้มีมาแต่เดิม) เนื่องจากข้อมูลภาษาที่มีผู้ศึกษาไว้ก่อนนั้นเป็นข้อมูลที่ใช้ศึกษาตามแนวที่ 1 เป็นส่วนใหญ่ ข้อมูลภาษาสำหรับศึกษาตามกลุ่มที่ 2 เพื่อพิสูจน์ว่าคำไทดั้ง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1. เอดมันสันและยัง (Edmondson and Yang, 1988:143-166)ศึกษากลุ่มภาษาก่า-สูย และเชื่อว่าเขาพบว่าภาษาก่า-สูยดั้งเดิม มีลักษณะบางประการที่อยู่หน้ารากคำที่เป็นคำพยางค์เดียว ซึ่งเขากล่าวว่าสิ่งนี้อาจจะเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงคำตันต่อที่เคยเป็นคำสองพยางค์ (Disyllabic word) หรือกึ่งสองพยางค์ (Sesquisyllabic word)

เดิมมีคำสองพยางค์ด้วยนั้น จะต้องใช้ข้อมูลจากภาษาตระกูลไทถิ่นอื่นๆ และภาษาในตระกูลภาษาอื่นๆ อีกจำนวนมาก ซึ่งข้อมูลสำหรับการศึกษาแบบนี้ ผู้ศึกษาไว้น้อยอาจไม่เพียงพอกับการศึกษา ประกอบกับผู้วิจัยมีเวลาจำกัดผู้วิจัยจึงจะศึกษา คำ <กระ-,กะ-> ในภาษาไทยตามแนวที่ว่า คำ <กระ-,กะ-> นี้ไม่ใช่คำร่วมเชื้อสาย แต่เป็นคำที่เกิดขึ้นใหม่ในภาษาไทยกลางเองโดยมีที่มาจากหลายสาเหตุก่อน

1.7 นิยามคำศัพท์ที่ใช้ในงานวิจัย

1. ภาษาไทย หมายถึง ภาษาตระกูลไท (ไต) ซึ่งเป็นภาษาชนกลุ่มน้อยที่พูดอยู่ทั้งในและนอกประเทศไทย เช่น ไทขาว ไทดำ ญิง เป็นต้น
2. ภาษาไทย หมายถึง ภาษาตระกูลไทที่พูดอยู่ในประเทศไทย และมีผู้พูดเป็นจำนวนมาก ซึ่งยังแบ่งออกได้เป็น 4 ถิ่น ได้แก่ ภาษาไทยกลาง ภาษาไทยถิ่นใต้ ภาษาไทยถิ่นอีสาน และภาษาไทยถิ่นเหนือ
3. ภาษาไทยกลาง หมายถึง ภาษาไทยที่ใช้ในภาคกลางในประเทศไทย ถือเป็นภาษามาตรฐานที่ใช้เป็นภาษาราชการและใช้ในวงการศึกษา
4. คำร่วมเชื้อสาย หมายถึง คำที่ใช้ร่วมกันอยู่ในภาษาต่างๆ ซึ่งอยู่ในตระกูลเดียวกัน โดยมีความหมายคล้ายคลึงกันและออกเสียงหรือสันนิษฐานว่าออกเสียงคล้ายคลึงกัน และสามารถหากฎการปฏิบัติของเสียงได้ คือเมื่อนำคำเหล่านี้มาเปรียบเทียบกัน เราจะพบเสียงปฏิบัติที่แสดงความเหมือนและความต่างกันเป็นไปอย่างเป็นระบบ
5. คำ <กระ-,กะ-> หมายถึง คำสองพยางค์ที่ปัจจุบันมีพยางค์หน้า ขึ้นต้นด้วย กระ- หรือ กะ- ซึ่งอาจจะมีวิวัฒนาการมาจากคำที่เคยมีรูปเขียนในอดีตเป็น <ก ก> หรือ <กร> ก็ได้

1.8 เครื่องหมายและอักษรย่อที่ใช้

1.8.1 เครื่องหมายทางภาษาศาสตร์

- // ใช้เขียนคร่อมสัญลักษณ์ที่แสดงหน่วยเสียง
- [ ] ใช้เขียนคร่อมสัญลักษณ์แสดงการออกเสียง
- > หมายถึง กลายเป็น เปลี่ยนเป็น
- * หมายถึง เสียงหรือคำที่สืบสร้างขึ้นสำหรับภาษาดั้งเดิม (Proto language)
- ~ หมายถึงการแปรเปลี่ยนระหว่างเสียง หรือรูปเช่น x~y(variation)
- < > เครื่องหมายกำกับรูปตัวอักษรที่ใช้เขียน (Orthography)
- ` ' เครื่องหมาย กำกับความหมาย

1.8.2 ตัวเลขและตัวอักษรย่อที่ใช้แทนชื่อเอกสารและชื่อภาษาที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

1. ข้อมูลที่ใช้ศึกษาวิวัฒนาการ ผู้วิจัยกำหนดให้มีตัวเลข 2 ตัว ตัวเลขตัวที่หนึ่ง คือสมัยที่ศึกษา มี 5 สมัย คือ 1 = สมัยสุโขทัย 2 = สมัยอยุธยา 3 = สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น 4 = สมัยรัตนโกสินทร์ตอนกลาง 5 = สมัยปัจจุบัน ตัวเลขตัวที่สองคือเอกสารที่ใช้ศึกษา เมื่อประกอบกับตัวเลขที่บอกสมัยจะทำให้ทราบได้ว่าเอกสารนั้นอยู่ในสมัยใด เช่น

11 หมายถึง จารึกสุโขทัย

21 หมายถึง จารึกอยุธยา

22 หมายถึง มหาชาติคำหลวง

53 หมายถึง พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525

2. ข้อมูลที่ใช้ศึกษาที่มาของคำ ผู้วิจัยจะใช้อักษรย่อแทนชื่อภาษา เช่น ภาษาผู้ใช้ ผ. ถ้าภาษานั้นเก็บจากเอกสารหลายเล่มผู้วิจัยจะใช้ชื่อย่อภาษาตามด้วยตัวเลข ซึ่งกำหนดให้แทนเอกสารแต่ละเล่ม เช่น ข. แทนภาษาเขมร ข.1 คือ ภาษาเขมรจากพจนานุกรมเขมร-ไทย ฉบับทุนพระยาอนุমানราชธนะ ข.2 คือ ภาษาเขมรจากพจนานุกรมไทย-เขมร ฉบับทุนรัชดาภิเษกสมโภช ช. แทนภาษาชาน ช.1ลี คือภาษาชาน

จาก A Handbook of Comparative Tai ของ Li Fang Kuei ข.2 เกดนีย คือ ภาษา
 ฐาน จาก Comparative Tai Word List ของ William J. Gedney ตัวเลข
 และตัวอักษรย่อนี้จะใช้เพื่อแสดงที่มาของข้อมูลในเวลายกตัวอย่าง

ชื่อหนังสือ	รหัสตัวเลข
จารึกสมัยสุโขทัย	11
จารึกในประเทศไทยเล่ม 5 อักษรธรรมและอักษรไทย พุทธศตวรรษที่ 19-24	21
มหาชาติคำหลวง	22
ประวัติโกษาปานและบันทึกการเดินทางไปฝรั่งเศส	23
ลิขิตกรมไทยจีนสมัยราชวงศ์หมิง	24
กฎหมายตรา 3 ดวง	31
รามเกียรติ์ ฉบับรัชกาลที่ 1	32
พจนานุกรมภาษาสยาม	33
KHAM SON CHRISTANG PHAC TON	34
สัพพะจะนะพะสาไท	41
อักษรภิธานศรีบท	42
พจนานุกรมแปลคำศัพท์ภาษาไทยสำหรับเขียนคำใช้ให้ ถูกต้องตัวสกด ร.ศ. 120	43
ปทานุกรม กระทรวงธรรมการ	51
พจนานุกรมไทย-อังกฤษ	52
พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525	53

1.8.3 ข้อมูลภาษาตระกูลไท

ชื่อภาษา	อักษรย่อ	แหล่งข้อมูล (ชื่อผู้แต่ง/ชื่อเอกสาร)
จ้วง	จ.1	เกดนีย (Gedney,n.d)
	จ.2	ปราณี กุลละวณิชย์ (2532)

ชื่อภาษา	อักษรย่อ	แหล่งข้อมูล (ชื่อผู้แต่ง/ชื่อเอกสาร)
ชาน	ช.1	ลี (Li,1977)
	ช.2	เกดเนีย (Gedney,n.d)
ไต้	ด.	ลี (Li,1977)
	ทข.1	ลี (Li,1977)
ไทขาว	ทข.2	เกดเนีย (Gedney,n.d)
	ทด.1	ลี (Li,1977)
ไทดำ	ทด.2	ฟิปปิงเจอร์ (Fippinger,1989)
	ทด.3	พจนานุกรมภาษาไทยเปรียบเทียบ กรุงเทพมหานคร เชียงใหม่ ไทยลื้อ ไทยดำ (2525)
	ทด.4	เกดเนีย (Gedney,n.d)
	ถน.1	พจนานุกรมภาษาไทยเปรียบเทียบ กรุงเทพมหานคร เชียงใหม่ ไทยลื้อ ไทยดำ (2525)
ไทยถิ่นเหนือ	ถน.2	มณี พยอมยงค์ (ม.ป.ป.)
	ถอ.1	พจนานุกรมอีสาน-กลาง ฉบับมข.-สวอ.(2532)
ไทยถิ่นอีสาน	ถอ.2	พจนานุกรมภาคอีสาน-กลาง (2515)
	ถด.	พจนานุกรมภาษาถิ่นใต้ พุทธศักราช 2525 (2530)
ไทยถิ่นใต้		
ไทเนอ	ทน.	เกดเนีย (Gedney,n.d)
ไท่	ท.	ลี (Li,1977)
	น.1	ลี (Li,1977)
	น.2	เกดเนีย (Gedney,n.d)
นุง	น.3	ซาวินา (Savina,1924)
	ปอ.	ลี (Li,1977)
ไป้อาย		
ผู้ไทย	ผ.	วิไลวรรณ ชนิษฐานันท์ (2520)
พวน	พ.	พจนานุกรมภาษาไทยพวน (ม.ป.ป.)
พ่าเก้	พก.	บรรจบ พันธุมธธา (1989)

ชื่อภาษา	อักษรย่อ	แหล่งข้อมูล (ชื่อผู้แต่ง/ชื่อเอกสาร)
ย้อย	ย.1	ลี (Li,1977)
	ย.2	แอสกีวโร (Esquirol,1908)
ไย้	ไย้ 1	ลี (Li,1977)
	ไย้ 2	เกดเนีย (Gedney,n.d)
ลาว	ลาว 1	ลี (Li,1977)
	ลาว 2	เกอร์ (Kerr,1972)
ลื้อ	ล.1	ลี (LI, 1977)
	ล.2	เกดเนีย (Gedney,n.d)
	ล.3	พจนานุกรมภาษาไทยเปรียบเทียบ กรุงเทพมหานคร เชียงใหม่ ไทยลื้อ ไทยดำ (2525)
	ล.4	ปราณี กุลละวณิชย์ (2532)
ลุงโจว	ลุงจ.1	ลี (Li,1977)
	ลุงจ.2	เกดเนีย (Gedney,n.d)
ลุมิง	ลม.	เกดเนีย (Gedney,n.d)
ไลปิง	ลป.	เกดเนีย (Gedney,n.d)
ลูมิง	ว.	ลี (Li,1977)
แสก	ส.1	ลี (Li,1977)
	ส.2	เกดเนีย (Gedney,n.d)
อาหม	อท.1	ลี (Li,1977)
	อท.2	ประเสริฐ ณ นคร (2534)

1.8.4 ข้อมูลภาษาตระกูลอื่น

ชื่อภาษา	อักษรย่อ	แหล่งข้อมูล(ชื่อผู้แต่ง/ชื่อหนังสือ)
กวย	กวย	ธีระพันธ์ ล.ทองคำ และเจอรี่ เกนีย์ (2525)
เขมร	ข.1	พจนานุกรมเขมร-ไทย ฉบับทุนพระยาอนุমান ราชชน (2517)
	ข.2	พจนานุกรมไทย-เขมร ฉบับทุนรัชดาภิเษก สมโภช (2526)
	ข.3	ทองสีบ ศุภะมาร์ค (2522)
	ข.4	กัตัญญ ชูชื่น (2525)
	ข.5	เฮดลีย์ (Headley,1977)
	ข.6	ทะนันและชาติชาย (2521)
ชาวบน	ชบ.	ธีระพันธ์ ล.ทองคำ (Theraphan,1984)
บาลี	บ.1	พจนานุกรม บาลี-ไทย-อังกฤษ ฉบับภูมิพล ภิกขุ (2530)
	บ.2	แปลก สนธิรักษ์ (2506)
มลายู	มล.1	ขุนศิลปกรรมพิเศษ (2529)
	มล.2	วิเชียร ต้นตระเสนีย์ (2530)
	มล.3	อมร ทวีศักดิ์ (2533)
มอญ	ม.1	พจนานุกรม มอญ-ไทย ฉบับทุนพระยาอนุมาน ราชชน (2531)
	ม.2	ดิฟฟลือธ (Diffloth,1984)
	ม.3	ละออ แป้นเจริญ (ม.ป.ป.)
สันสกฤต	สัน.	สัสกฤต-ไท-อังกฤษ อภิธาน (2507)